מנורת המאור — פורים

הלכות פורים

גרסי' במ' מגילה אמ' ר' יהושע בן לוי חייב אדם לקרות המגלה בלילה ולשנותה ביום. וצריך לקרותה בעשרה לפרסם הנס, ואם אין שם עשרה אין לחזור אחריהם, אלא אפי' יחיד קורא אותה בזמנה ויוצא ידי חובתו. וצריך אדם שלא יבטל קריאתה בזמנה, ואפי' היה עוסק במצוה אחרת, דוחה אותה וקורא אותה בזמנה. כדגרסי' במסכת ערכין בפרקא קמא, אמ' רב יהודה אמ' שמואל כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם, הכל מתבטלין ובאין לשמוע מקרא מגלה. ואפי' תלמוד תורה, ששקול כנגד כל המצות, מבטלין אותו לשמוע מקרא מגלה, כדגרסינן במ' מגלה תלמוד תורה ומקרא מגלה מקרא מגלה עדיף. ואין דבר שנדחה מפני מקרא מגלה אלא קבורת מת מצוה בלבד, שהמוצא מת מצוה קוברו ואחר כך קורא המגלה, אבל שאר המצות נדחין מפניה.

הכל חייבין בקריאת המגלה, כהנים לויים וישראל, ועבדים משוחררים, חללים ממזרים ונתינים, טומטום ואנדרוגינוס. ומחנכין הקטן בקריאתה. ונשים חייבות בקריאתה, שאף הן היו באותו הנס. וקטן, אפי' הגיע לחנוך, אינו מוציא לאחרים ידי חובתן. וכתב בעל הלכות גדולות שהנשים, אע"פ שחייבות בקריאתה, אין מוציאין את האנשים ידי חובתן. אבל רבי' שלמה ז"ל פסק שמוציאין. וצריך הקורא אותה להתכוין להוציא את הרבים ידי חובתן, וצריך ג"כ השומע להתכוין לשמוע, שאין השומע יוצא ידי חובתו עד שיתכוין שומע ומשמיע. ואסור לשוח כשקורין את המגלה בזמנה.

קראה עומד או יושב יצא. ובצבור לא יקראנה יושב לכתחלה, מפני כבוד הצבור, ואם קראה בצבור יושב, בדיעבד יצא. קראה על פה לא יצא. קראה סירוגין, פי' שפסק ושהה בה ואחר כך חזר למקום שפסק, יצא, ואפי' שהה כדי לגמור את כלה. קראה סירוסין, פי' שקרא פסוק ראשון, ודילג השני, וקורא השלישי, ואחר כך קרא השני, לא יצא, והוה לה למפרע, והקורא למפרע לא יצא. לפיכך אם דילג הקורא פסוק, לא יקרא כלה ויחזור אחר כך לקרות הפסוק שדילג, אלא יתחיל מהפסוק שדילג וקורא משם ואילך.

הקורא את המגלה בכל לשון שיבין יצא, ובלבד שתהא כתובה באותו לשון, ובלשון הקדש הכל יוצאין בו, אע"פ שאין מבינין אותו. קראה מתנמנם, פי' היה בין ער לישן, יצא. היה כותבה, קורא פסוק וכותבו, יצא, ובלבד שתהא כתובה כולה לפניו. וכן אם היה מגיהה ודורשה, קורא פסוק ומגיהו או דורשו, יצא. והוא שכיון בקריאתה כראוי, ולא כמי שקורא להגיה. וצריך לומר את פרשנדתא עד עשרת בכלל בנשימה אחת, דבנשימה חדא נפקא נשמתייהו. ומברך קודם קריאתה שלש ברכות. א' בא"י אמ"ה אקב"ו על מקרא מגלה, ב' בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ג' בא"י אמ"ה שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. ופסק ר"ת ז"ל והרא"ש ז"ל שאף ביום צריך לברך שהחיינו, אע"פ שברך כבר בלילה, לפי שמצות מגלה ביום. ואחר קריאתה מברך, בא"י אמ"ה הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, בא"י הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע. וצריך שתהיה המגלה כתובה בכתב אשורית בספר ובדיו. היתה כתובה בסם ובסקרא, בקומוס או בקנקנתום, על הנייר ועל הדפתרא, פסולה. וצריכה שרטוט. וצריך שתהא כתובה לבדה, שלא תהיה מחוברת עם שאר הספרים, ואם היא מחוברת עמהם וקרא בה יחידי, יצא, ובלבד שתהא נגללת כספר תורה, אבל בצבור לא יצא. ואם יריעותיה עודפות מעט על שאר היריעות שבספר, או חסרות מעט, אפי' בצבור יצא בה.

וחייב כל אדם לחלק מעות לאביונים, לפחות שתי פרוטות לשני עניים, דכתי' (אסתר ט, כב) ומתנות לאביונים, לפחות שנים. מעות שגבו לחלק לעניים בפורים, אין רשאין לשנותן לצדקה אחרת. ואין העני רשאי לשנותן לדבר אחר אלא לסעודות פורים. ואין מדקדקין עליהם, אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנין לו.

וחייב אדם להרבות בסעודת פורים. ומצותה ביום, ואם אכלה בלילה, לא יצא ידי חובתו. ואם התחיל בסעודתו ביום ומשכה עד הלילה, פסק הרא"ש שאין אומרים בברכת המזון על הנסים. כדגרסי' בפרקא קמא דמ' מגלה, אמ' רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. מאי טעמא, ימי משתה ושמחה כתיב בהו. וצריך אדם להשתכר בפורים עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבא ור' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איבסם רבא וקם שחטיה לר' זירא. למחר, כי פכח ליה חמרא, בעי רחמיה עליה ואחייה. לשנה אחרת אמ' ליה, ייתי מר ונעביד סעודת פורים. אמ' ליה, לאו כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

וחייב אדם לשלוח מנות איש לרעהו בפורים, ואם אין לו יחליף סעודתו עם חבירו. כדגרסינן בפרק קמא דמ' מגלה אביי בר אבין ורב חנניה בר אבין מחלפי סעודתיהו להדדי. וצריך שישלח לחבירו לפחות שני מנות, דכתי' (אסתר ט, כב) ומשלוח מנות איש לרעהו, מנות שתים לפחות. וגרסי' בירושלמי צריך שיאמר ארור המן, ברוך מרדכי, ארורה זרש, ברוכה אסתר, ברוכים כל ישראל. אמ' ר' פנחס, וצריך שיאמר וגם חרבונא זכור לטוב.

סדר התפלות. ערבית מתפלל כשאר ימות החול, ומתפלל שמונה עשרה, ואומר על הנסים בהודאה. ואחר שמתפללין, אומר ש"צ קדיש תתקבל יהא שלמא וכו'. וקורא את המגלה, להוציא את הרבים ידי חובתן, ומברך לפניה ולאחריה, כמו שכתבתי. ואחר קריאתה אומר ובא לציון, וסדר קדושה, וקדיש יהא שלמא. ואם חל להיות פורים באחד בשבת, מוצאי שבת מתפללין שמונה עשרה ואומרים הבדלה בחונן הדעת, ואח"כ אומר ש"צ קדיש תתקבל, ואומר הבדלה על הכוס, ואח"כ קורא את המגלה ומברך לפניה ולאחריה, ואח"כ אומר ויהי נועם וכו', ואח"כ אומר ובא לציון וסדר קדושה, ואח"כ אומר קדיש יהא שלמא.

תפלת שחרית. הולכין לבית הכנסת ומתפללין כשאר ימות החול, ואומרים על הנסים בהודאה. וחוזר ש"צ התפלה ואומ' קדיש תתקבל יהא שלמא וכו'. ואומרים אתה הראת עד ורעם ונשאם עד העולם. ומוציא ספר תורה, וקורא עם כהן ולוי וישראל בסוף פרשת ויהי בשלח פרעה, מן ויבא עמלק עד סוף הפרשה. ואומר קדיש עד למעלה. ואומר אשרי, ומברך ברכות המגלה, ואומר שהחיינו, אפי' ביום, כמו שכתבתי למעלה, וקורא אותה, ומברך לאחריה. ואומר ובא לציון וסדר קדושה, וחוזר ספר תורה למקומו. ואומ' קדיש תתקבל יהא שלמא, ואומר מזמור למנצח על אילת השחר, ואומר קדיש וכו'.

תפלת מנחה. מתפללין כשאר ימות החול, ואומרים על הנסים בהודאה. ואין נופלין על פניהם לא בשחרית ולא במנחה. ואם חל זמן מנחה גדולה קודם שהתחיל בסעודה, טוב הוא שיתפלל קודם שיאכל, שמא ישתה ביותר ותטרף דעתו ולא יוכל להתפלל תפלת מנחה בעונתה. לפיכך צריך שיתפלל קודם סעודה.

יום ט"ו באדר, והוא הנקרא פורים שושן, אין נופלין על פניהם, ואסור בהספד ובתענית, ואומר מזמור אלי אלי למה עזבתני. ומותר בעשיית מלאכה, אפי' יום פורים. והעושה בו מלאכה במקום שנהגו שלא לעשות, אינו רואה בה סימן ברכה לעולם. וכתב הר' מאיר מרוטנבורק ז"ל שפורים אינו מבטל האבלות. ומ"מ אין אבילות נוהג בו, לא בי"ד ולא בט"ו, אלא דברים שבצינעא. ולאחר שיתפללו בבית האבל בליל פורים, ילך לבית הכנסת לשמוע מקרא מגלה. ויש אומרים, שאין הולך האבל לבית הכנסת לשמוע מקרא מגלה, אלא קורא אותה בביתו. אבל הרא"ש ז"ל פסק כהר' מאיר. ויום י"ד ויום ט"ו שבאדר ראשון מותרים בהספד ובתענית, אבל נהגו שלא ליפול על פניהם. כך פסק הרא"ש ז"ל, אלא אם התחילו לקרוא את המגלה ונתעברה השנה.